

Izabela Kowalska¹, Martyna Kalińska²

ISTOTA SPRAWOZDAŃ ZINTEGROWANYCH W KONTEKŚCIE POLSKICH PRZEDSIĘBIORSTW

Streszczenie

W artykule omówiono zintegrowane sprawozdanie, który w sposób holistyczny ukazuje rezultaty prowadzonej działalności w następujących obszarach: ekonomicznym, środowiskowym, jak i społecznym. Celem artykułu jest przedstawienie podstawowej charakterystyki sprawozdawczości zintegrowanej (IR – integrated reporting), przybliżenie jej zagadnień w kontekście sprawozdawczości polskich przedsiębiorstw, oraz wskazanie potencjalnych korzyści i problemów związanych z jej wprowadzeniem w praktyce organizacji. W poszczególnych częściach artykułu zdefiniowano pojęcie „zintegrowane sprawozdanie”, wskazano etapy rozwoju sprawozdawczości zintegrowanej, zidentyfikowano korzyści i problemy sprawozdawczości zintegrowanej oraz zaprezentowano informacje w zakresie sprawozdawczości zintegrowanej polskich grup kapitałowych.

Słowa kluczowe: sprawozdawczość zintegrowana, raport zintegrowany, sprawozdawczość przedsiębiorstw, społeczna odpowiedzialność przedsiębiorstw, raportowanie niefinansowe.

WSTĘP

Rachunkowość na przestrzeni lat w dużym stopniu zmieniła swoje znaczenie w kontekście użyteczności. Sprawozdania sporządzane przez przedsiębiorstwa nieodmiennie przyjmują charakter głównie informacyjny, jednak zmienił się

¹ Studentka kierunku Finanse i Rachunkowość- studia II stopnia, Wydział Ekonomii i Finansów, Uniwersytet Technologiczno-Humanistyczny im. Kazimierza Pułaskiego w Radomiu.

² Studentka kierunku Finanse i Rachunkowość- studia II stopnia, Wydział Ekonomii i Finansów, Uniwersytet Technologiczno-Humanistyczny im. Kazimierza Pułaskiego w Radomiu.

odbiorca tych informacji. Dawniej publikowane sprawozdania służyły głównie właścicielom majątku, którzy inwestowali swoje środki w prowadzenie przedsiębiorstwa. Dostarczały wiarygodnych informacji, w głównej mierze o wygenerowanych przez firmę zyskach. Jest to tzw. teoria udziałowca.

W obecnych czasach sprawozdanie nie jest istotnym źródłem informacji tylko dla właścicieli kapitału, ale także innych zainteresowanych, w tym samorządów i społeczności lokalnych, instytucji stanowiącym prawo, ubezpieczycieli, banków, klientów, pracowników, związków zawodowych, dostawców o powodzeniu biznesu w krótkiej perspektywie oraz informacji, które pomogą im zrozumieć podstawy przyszłej sytuacji finansowej firm (teoria interesariuszy) (Eljasiak, 2011, s. 99).

Należy zwrócić także uwagę, na jakość prezentowanych w sprawozdaniach informacji. Do niedawna najważniejszymi publikowanymi informacjami były sprawozdania finansowe, jako podstawowe formy przedkładania interesariuszom informacji o rezultatach działalności. Odbiorcy takich sprawozdań mogli dokonać oceny sytuacji przedsiębiorstwa tylko w aspekcie finansowym. Obecnie dane liczbowe mówiące o zyskach i stratach firm są już niewystarczające, głównie dlatego, że dane te nie informują o wszystkich czynnikach tworzących wartość w organizacji. Oprócz tego zarzuca się tradycyjnym sprawozdaniom finansowym inne wady m. in. duży stopień skomplikowania, a zatem trudność w interpretacji, niepełne ujęcie wszystkich zasobów firmy np. kapitału intelektualnego, brak odzwierciedlenia biznesowego modelu organizacji, brak informacji kluczowych o czynnikach sukcesu, czy też brak informacji o ewentualnie rosnącej bazie aktywów niematerialnych, które nie są wyceniane w bilansie (Bek-Gaik, 2015, s. 480).

Dużą uwagę zaczęto przykuwać do aspektów niefinansowych prowadzenia działalności, które także mają wpływ na kondycję przedsiębiorstwa oraz postrzeganie przez interesariuszy. Potencjalni odbiorcy informacji na temat działalności stali się bardziej wnikliwi i wymagający. Oczekują, że sprawozdania będą zawierać bardziej szczegółowe informacje na temat podejmowanych i realizowanych projektach, relacjach ze społecznością lokalną jak i środowiskiem zewnętrznym, w którym prowadzą działalność, ale też chcą informacji o planowanych w przyszłości działaniach (Krzysztofek, 2018, s. 133).

W odpowiedzi na te oczekiwania przedsiębiorstwa rozpoczęły wdrażanie i realizowanie w swojej działalności zasady społecznej odpowiedzialności, a jedną z nich jest publiczna informacja na temat tychże działań. W związku z tym zaczęto przygotowywać odrębne raporty CSR w zakresie działalności społecznej, środowiskowej i na rzecz ładu korporacyjnego, jak też raporty zintegrowane zawierające dane finansowe, jak i niefinansowe. Można uznać, że sprawozdawczość zintegrowana stała się w pojęciu ogólnym odpowiedzią na rosnącą stale krytykę tradycyjnego modelu sprawozdawczego i oczekiwania globalnego otoczenia.

Celem artykułu jest przybliżenie podstawowej charakterystyki sprawozdawczości zintegrowanej (*IR – integrated reporting*), przedstawienie jej zagadnień w kontekście sprawozdawczości polskich przedsiębiorstw, oraz wskazanie

potencjalnych korzyści i problemów związanych z jej wprowadzeniem w praktyce organizacji.

Do osiągnięcia celu niniejszego artykułu niezbędne było zastosowanie odpowiednich metod badawczych. Zastosowano metodę analizy literatury – artykuł powstał w rezultacie analizy najnowszych opracowań i koncepcji dotyczących zintegrowanej sprawozdawczości przedsiębiorstw oraz danych niefinansowych.

1. ZNACZENIE I REGULACJE DOTYCZĄCE SPRAWOZDAWCZOŚCI ZINTEGROWANEJ

W obecnych czasach rosnący poziom globalizacji i występowanie problemów z pojawiającymi się zjawiskami gospodarczymi sprawiają, że system rachunkowości podlega ciągłym zmianą, podobnie jak też sprawozdawczość finansowa. Przepisy prawa odnośnie przygotowywania i publikacji danych o dokonaniach i wynikach jednostki stale są modyfikowane, wychodząc od danych finansowych, ilościowych do rozbudowanych informacji niefinansowych. Proces ten wyraźnie pokazuje kierunek zmian zasad rachunkowości – stałe dostosowywanie do wymagań szerokiego grona odbiorców, uwzględniając przy tym też wchodzenie na nowo rozpoznawane obszary czy też stopień zaawansowania wiedzy i technologii (Chłapek, Krajewska, Jonas, 2018, s. 101).

W kontekście takich czynników jak globalizacja gospodarki, rosnąca konkurencja na rynkach światowych czy rosnące oczekiwania szeroko rozumianego społeczeństwa wobec przedsiębiorstw niewątpliwym jest uznanie, że zmiany rachunkowości i zasad sporządzania sprawozdań jednostek gospodarczych będą dążyć do zwiększenia znaczenia koncepcji społecznej odpowiedzialności. To z kolei wiąże się z koniecznością ujawniania w sprawozdaniach przedsiębiorstw zarówno informacji o charakterze finansowym, które dotyczyłyby efektów prowadzonej działalności, ale też informacji o charakterze niefinansowym odnoszących się do zagadnień środowiska naturalnego (*E-environment*), społecznych (*S-social*) i ładu korporacyjnego (*G-governance*), które mogą przyjmować formę raportów CSR (*Corporate Social Responsibility*) (Remlein, 2015, s. 151).

W praktyce przedsiębiorstw występowało sporządzanie osobnych raportów CSR (obok sprawozdań finansowych), jednak taka forma nie sprawdzała się i nie spełniała oczekiwań interesariuszy. Przyczynami tego stanu były (Krzysztofek, 2018, s. 135):

- zbyt duża liczba wiadomości zawartych w raportach CSR,
- powtarzalność informacji,
- brak przejrzystości,
- zbyt obszerne i niepotrzebne dane i komunikaty.

Dokonując przeglądu literaturowego można spotkać dwie formy raportowania zagadnień CSR, mianowicie (Samelak, 2013, s. 171–180):

- zintegrowany raport integrujący kwestie finansowe z zagadnieniami niefinansowymi o CSR w jednym dokumencie,

- wykorzystanie funkcji informacyjnej sprawozdania z działalności – komentarza zarządu w celu komunikowania interesariuszom o kwestiach CSR.

Jednak na przestrzeni lat zakres prezentacji tychże informacji w sprawozdaniach uległ zmianie. Ewolucję raportów społecznej odpowiedzialności przedsiębiorstw przedstawia rysunek 1. Sprawozdania finansowe zaczęto początkowo rozbudowywać o wiadomości z zakresu ładu korporacyjnego oraz informacji niefinansowych, aby następnie uzupełnić je jeszcze o informacje środowiskowe – na nie także rosło zainteresowanie. Pod koniec ubiegłego wieku wraz ze sprawozdaniami finansowymi przedsiębiorstwa umieszczały także raporty środowiskowe i społeczne, wzbogacone o informacje etyczne.

Rys. 1. Ewolucja raportów przedsiębiorstw

Źródło: Opracowane na podstawie Krzysztofek A. (2018), Zintegrowane raportowanie na przykładzie spółek Respect Index, „Zarządzanie i Finanse. Journal of Management and Finance”, Vol. 16, No 2/2018, s. 136.

Połączenie ze sobą sprawozdania finansowego i raportu ESG daje w efekcie jednolity raport w postaci zintegrowanego sprawozdania. Sprawozdanie zintegrowane to „zwięzłe przekazanie istotnych informacji finansowych i niefinansowych oraz wszystkich zależności pomiędzy tymi informacjami w kontekście określenia całościowej wartości podmiotu” (International Integrated Reporting Council (IIRC), 2014, s. 7). Interpretacja powyższej definicji pozwala ustalić, że w sprawozdaniu zintegrowanym prezentacji podlegają zarówno informacje finansowe, jak i niefinansowe, w tym odnoszące się do relacji pomiędzy strategią, zarządzaniem a perspektywą działania (Remlein, 2015, s. 152).

Sporządzenie raportu zintegrowanego opiera się na całkowicie odmiennych obszarach analizy danych oraz ich przedstawienia niż w przypadku sprawozdania finansowego. Różnice podejścia w procesie przygotowywania sprawozdania finansowego i sprawozdania zintegrowanego zebrano w tabeli 1.

Tab. 1. Porównanie podejścia w procesie sporządzania sprawozdania finansowego i raportowania zintegrowanego

Obszar	Sprawozdanie finansowe	Sprawozdanie zintegrowane
Sposób myślenia	izolacja poszczególnych działań	integracja poszczególnych działań
Odpowiedzialność za kapitał	kapitał finansowy	wszystkie rodzaje kapitału
Koncentracja zainteresowania	kwestie finansowe z przeszłości	kwestie strategiczne dot. przeszłości i przyszłości
Ramy czasowe	krótkoterminowość	krótko-, średnio- i długoterminowość
Budowanie zaufania przez transparentność	ograniczone zaufanie spowodowane wąskim ujawnianiem	większe zaufanie spowodowane większą transparentnością
Dostosowanie raportu	ściśły związek z obowiązującymi standardami	indywidualne podejście odpowiadające na specyficzne warunki działania podmiotu
Treściwość	długie i kompleksowe	zwięzłe i zawierające istotne kwestie
Wykorzystanie technologii	w głównej mierze wykorzystujące „papier”	wykorzystujące nowe technologie

Źródło: The International Integrated Reporting Council
<https://www.integratedreporting.org/> [dostęp 16.08.2022]

Koncepcja sprawozdania zintegrowanego jest oparta na scaleniu w jednym dokumencie informacji z obszarów materialnych jak i niematerialnych danej jednostki gospodarczej oraz przedstawieniu zależności między nimi, uwzględniając przy tym powiązania różnych czynników wpływających na wartość przedsiębiorstwa. Zamieszcza się w nim również uwagi na temat sposobu tworzenia przez firmy wartości w różnych perspektywach czasowych, a także przedstawia w jaki sposób dane niefinansowe wpływają na zdolność do kreowania wartości przedsiębiorstwa czy też jak jednostka wyraża swoją odpowiedzialność (Michalczyk, Mikulska, 2014, s. 200).

Zgodnie z założeniami sprawozdanie zintegrowane opierałoby się na kompleksowych i zrozumiałych informacjach o charakterze retrospektywnym i prospektywnym, ukazując ekonomiczny, środowiskowy i społeczny aspekt funkcjonowania przedsiębiorstw przez połączenie informacji z zakresu strategii, zarządzania, efektywności oraz perspektywy jego rozwoju.

Prace nad raportowaniem zintegrowanym zostały rozpoczęte w sierpniu 2010 r. Powstała wtedy międzynarodowa organizacja The International Integrated

Reporting Council (IIRC), która stanowi koalicję regulatorów, inwestorów, przedsiębiorstw i organizacji pozarządowych. Inicjatorami tego projektu były dwie organizacje zajmujące się promowaniem zrównoważonego rozwoju: Accounting for Sustainability (A4S) oraz Global Reporting Initiative (GRI) (Krzysztofek, 2018, s. 136).

Następnie 22 października 2014 r. została uchwalona dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2014/95/UE. Wprowadza ona zmiany do dyrektywy 2013/34/UE w kwestiach ujawniania informacji niefinansowych oraz różnorodności. Obowiązuje i obejmuje obowiązkowym raportowaniem dane począwszy od 1 stycznia 2017 r.

Dyrektywa 2014/95/UE została implementowana do polskich przepisów poprzez następujące dwa akty prawne (Kacprzak, Anam, 2017, s. 7):

- w zakresie wymogów rozszerzonego raportowania informacji niefinansowych – zmiana Ustawy o rachunkowości (ustawa z dnia 15.12.2016 r. o zmianie ustawy o rachunkowości, DzU z 2017 r. poz. 61);
- w zakresie wymogów ujawniania informacji o polityce różnorodności w odniesieniu do składu organów spółki – zmiana rozporządzenia w sprawie informacji bieżących i okresowych (rozporządzenie Ministra Finansów z 25.05.2016 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie informacji bieżących i okresowych przekazywanych przez emitentów papierów wartościowych oraz warunków uznawania za równoważne informacji wymaganych przepisami prawa państwa niebędącego państwem członkowskim, DzU z 2016 r. poz. 860).

Obowiązek rozszerzonego raportowania niefinansowego obejmuje jednostki zainteresowania publicznego (JZP) wymienione w art. 3 ust. 1e pkt 1-6 ustawy o rachunkowości (Kacprzak, Anam, 2017, s. 7):

- na poziomie jednostkowych sprawozdań – ww. JZP, które mają formę prawną spółek kapitałowych, spółek komandytowo-akcyjnych lub takich spółek jawnych lub komandytowych, których wszystkimi współnikami ponoszącymi nieograniczoną odpowiedzialność są spółki kapitałowe lub spółki komandytowo-akcyjne bądź spółki z innych państw o podobnej do tych spółek formie prawnej, oraz jeśli przekroczyły one, w roku obrotowym oraz w roku poprzedzającym, następujące wartości:
 - 500 osób – średnioroczne zatrudnienie;
 - 85 mln zł suma aktywów bilansu lub 170 mln zł przychody netto ze sprzedaży towarów i produktów;
- na poziomie skonsolidowanych sprawozdań – ww. JZP mające formę prawną wymienioną powyżej, będące jednostkami dominującymi grupy kapitałowej, jeśli grupa kapitałowa przekroczyła, w roku obrotowym oraz w roku poprzedzającym, następujące wartości:
 - 500 osób – średnioroczne zatrudnienie oraz

- po dokonaniu wyłączeń konsolidacyjnych: 85 mln zł suma aktywów bilansu lub 170 mln zł przychody netto ze sprzedaży towarów i produktów (lub: przed dokonaniem wyłączeń konsolidacyjnych: odpowiednio: 102 mln zł lub 204 mln zł).

Komisja Europejska 21 kwietnia 2021 r. ogłosiła projekt Dyrektywy w sprawie raportowania zagadnień zrównoważonego rozwoju (*Corporate Sustainability Reporting Directive*, CSRD). Dyrektywa ta zastąpi obecną dyrektywę 2014/95/EU dotyczącą ujawniania informacji niefinansowych (*Non-Financial Reporting Directive*, NFRD). Aktualnie toczą się prace legislacyjne nad tym projektem. Projekt CSRD został ogłoszony, jako element kompleksowego pakietu zmian legislacyjnych na rzecz zrównoważonego finansowania wzrostu gospodarczego, które służyć mają osiągnięciu przez UE neutralności klimatycznej do 2050 r. Projekt dyrektywy przewiduje wprowadzenie obowiązku raportowania zagadnień ESG (dane w obszarze środowiskowym, społecznym oraz ładu korporacyjnego) przez wszystkie duże spółki i duże grupy kapitałowe (w tym duże spółki giełdowe). Jednocześnie zakłada rozszerzenie katalogu podmiotów zobowiązanych do raportowania. Szacuje się, że zmiany te dotyczyć będą ponad trzech tysięcy polskich spółek (www.gov.pl [dostęp 16.08.2022 r.]).

2. CEL, STRUKTURA I ZASADY RAPORTOWANIA ZINTEGROWANEGO

Zgodnie z regulacjami obowiązkowo informacje niefinansowe raportują największe jednostki zainteresowania publicznego. Zakres obowiązków określa konieczność zawarcia w sprawozdaniu z działalności informacji niefinansowych w zakresie:

- a) zwięzłego opisu modelu biznesowego jednostki;
- b) kluczowych niefinansowych wskaźników efektywności związanych z działalnością jednostki;
- c) opisu polityk stosowanych przez jednostkę w odniesieniu do zagadnień społecznych, pracowniczych, środowiska naturalnego, poszanowania praw człowieka oraz przeciwdziałania korupcji, a także opisu rezultatów stosowania tych polityk;
- d) opisu procedur należytej staranności – jeżeli jednostka je stosuje w ramach polityk, o których mowa powyżej;
- e) opisu istotnych rodzajów ryzyka, związanych z działalnością jednostki, a mogących wywierać niekorzystny wpływ na zagadnienia, o których mowa powyżej, w tym rodzajów ryzyka związanych z produktami jednostki lub jej relacjami z otoczeniem zewnętrznym, także kontrahentami, oraz opisu zarządzania tymi rodzajami ryzyka.

Struktura raportu zintegrowanego zawiera siedem elementów i jest następująca (Stanek-Kowalczyk, 2013, s. 47–48):

1. Informacje o organizacji i środowisku zewnętrznym. Co robi, czym się zajmuje organizacja i w jakich warunkach zewnętrznym funkcjonuje?

2. Ład korporacyjny. W jaki sposób nadzór korporacyjny wspiera zdolność organizacji do tworzenia wartości w krótkiej, średniej i długiej perspektywie czasowej?
3. Model biznesowy. Jaki jest model biznesowy organizacji?
4. Szanse i zagrożenia. Jakie są szanse i zagrożenia, które wpływają na zdolność organizacji do tworzenia wartości w krótkim, średnim i długim okresie czasowym, i jak organizacja sobie z nimi radzi?
5. Strategia i alokacja zasobów. Dokąd organizacja chce dotrzeć i w jaki sposób zamierza to zrobić?
6. Osiągane wyniki. W jakim stopniu organizacja chce osiągnąć (osiągnęła) swoje cele strategiczne w ciągu okresu i jakie są jej wyniki w zakresie realizacji?
7. Perspektywy na przyszłość. Jakie wyzwania i niepewności organizacja może napotkać w realizacji swojej strategii i jakie są ich potencjalne konsekwencje dla modelu biznesowego i przyszłych wyników?

Możliwe są dwie koncepcje sporządzania sprawozdań zintegrowanych przez podmioty sprawozdawcze – może być to jako jedno sprawozdanie lub może stanowić część raportu biznesowego. W tabeli 2 zostały przedstawione w sposób syntetyczny oba rozwiązania, na które mogą zdecydować się przedsiębiorcy.

Tab. 2. Struktura sprawozdania zintegrowanego i raportu biznesowego

Sprawozdanie zintegrowane	Raport biznesowy
Część 1. Parametry zintegrowanego sprawozdania	Część 1. Sprawozdanie finansowe
Część 2. Strategia i analiza społecznej odpowiedzialności przedsiębiorstwa	Część 2. Sprawozdanie z działalności Informacja o zasobach nieuwjętych w sprawozdaniu finansowym
Część 3. Profil organizacyjny podmiotu	
Część 4. Nadzór, zobowiązania i zaangażowanie	
Część 5. Podejście do zarządzania	
Część 6. Wskaźniki wyników	
Część 7. Informacje wymagane w sprawozdaniu z działalności oraz wyłączone z informacji dodatkowej sprawozdania finansowego	
Część 8. Informacje na temat ryzyka gospodarczego i zarządzania tym ryzykiem	
Część 9. Sprawozdanie finansowe	
Część 10. Informacje o zasobach niematerialnych podmiotu nieuwjętych w sprawozdaniu finansowym	

Źródło: Opracowane na podstawie Remlein M. (2015), Doświadczenia polskich grup kapitałowych w zakresie zintegrowanej sprawozdawczości, „Studia Oeconomica Posnaniensia”, vol. 3, nr 1.

Jednak przedsiębiorcy sporządzając swoje sprawozdania zintegrowane muszą się kierować konkretnie określonymi zasadami, zawartymi w Wytycznych do raportowania w kwestii zrównoważonego rozwoju GRI. Są to (Chłapek, Krajewska, Jonas, 2018, s. 104):

- a) orientacja na przyszłość (ang. strategic focus and future orientation), stanowiąca, że raport powinien zapewnić wgląd w strategię jednostki (w tym kontekście należy przedstawić zdolności jednostki do tworzenia wartości zarówno w krótkim, średnim, jak i długim okresie);
- b) spójność prezentowanych informacji (ang. connectivity of information), wymagająca przedstawienia całościowego obrazu wzajemnych powiązań i zależności między czynnikami, które wpływają na zdolność jednostki do tworzenia wartości w czasie;
- c) spełnienie oczekiwań interesariuszy (ang. stakeholder relationships), wskazujące, że IR powinien zapewnić wgląd w naturę i jakość relacji jednostki z jej kluczowymi interesariuszami, w tym w jaki sposób i w jakim stopniu jednostka rozumie, uwzględni i odpowiada na ich uzasadnione potrzeby oraz zainteresowania;
- d) istotność (ang. materiality) obligująca, aby udostępniać informacje na temat spraw, które merytorycznie wpływają na zdolność jednostki do tworzenia wartości;
- e) zwięzłość (ang. conciseness), określająca dążenie do przedstawiania informacji w sposób zwięzły;
- f) wiarygodność i kompletność (ang. reliability and completeness), nakazująca ujęcie wszystkich istotnych kwestii, zarówno pozytywnych, jak i negatywnych, w zrównoważony sposób i bez istotnych błędów;
- g) spójność i porównywalność (ang. consistency and comparability), wymagająca przedstawienia informacji spójnych w czasie oraz w sposób umożliwiający porównanie z innymi jednostkami.

Zasady sprawozdawczości zintegrowanej obecne w Wytycznych GRI mogą być stosowane przez podmioty niezależnie od wielkości, typu, sektora działalności czy lokalizacji. Jak podają informacje GRI, powyższe zasady są praktykowane przez tysiące organizacji na całym świecie, będąc podstawą do ich raportów zrównoważonego rozwoju.

Najważniejszą rolę w procesie przygotowania raportu zintegrowanego odgrywa mechanizm odpowiedniego doboru kluczowych danych pozafinansowych, które mogą sprawiać trudności już na etapie selekcji. Należy zwrócić też uwagę na fakt, że nie wszystkie dane, które wydają się być kluczowe dla przedsiębiorstwa będą tak samo ważne dla odbiorców zewnętrznych. Przy ustalaniu właściwej struktury sprawozdań przedsiębiorstwa mogą wykorzystać sprawdzone metodologie wykorzystywane do raportowania danych pozafinansowych oraz zastosować się do wypracowanych na świecie zasad raportowania (Ministerstwo Gospodarki, 2013, s. 32).

Jednostki gospodarcze chcące oprzeć swoje sprawozdania na konkretnych wytycznych mogą skorzystać z listy propozycji standardów, których twórcami są różne organizacje:

- a) GRI Sustainability Reporting Guidelines (GRI Standards/GRI G4),
- b) Communication on Progress (COP),
- c) International Integrated Reporting Framework,
- d) Guidance on Corporate Responsibility Indicators in Annual Reports,
- e) KPIs for ESG,
- f) Ramy sprawozdawczości zgodne z wytycznymi ONZ dotyczącymi biznesu i praw człowieka,
- g) Greenhouse Gas Protocol (GHG Protocol) Corporate Standard,
- h) Wytyczne OECD dla przedsiębiorstw wielonarodowych,
- i) System Ekozarządzania i Audytu (Eco- Management and Audit Scheme, EMAS),
- j) Trójstronna deklaracja zasad dotyczących przedsiębiorstw wielonarodowych i polityki społecznej,
- k) Standard Informacji Niefinansowej (SIN).

Jednostki mogą przy sporządzaniu informacji niefinansowych stosować dowolne standardy, normy lub wytyczne raportowania: krajowe, unijne, międzynarodowe lub własne zasady lub też kombinację różnych standardów, np. jeśli w danych zagadnieniach określony standard zapewnia lepszą jakość prezentacji tych informacji. Istotne jest, że jednostka korzystająca z konkretnych standardów ma obowiązek zawarcia w ww. oświadczeniu/sprawozdaniu informacji o tym, jakie standardy, normy lub wytyczne zastosowała (Kacprzak, Anam, 2017, s. 8).

3. POZYTYWNE ORAZ NEGATYWNE ASPEKTY RAPORTOWANIA ZINTEGROWANEGO

Biorąc pod uwagę fakt, że historia sporządzania raportów zintegrowanych jest niedługa, coraz to więcej jednostek gospodarczych decyduje się na sporządzenie i publikację danych powiększonych o te niefinansowe. Dzieje się tak, ponieważ rozpowszechniając zamysł raportowania zintegrowanego, można wskazać na szereg korzyści, które występują po stronie podmiotów przygotowujących sprawozdania, jak również po stronie interesariuszy.

Do głównych korzyści płynących ze sporządzania raportów zintegrowanych zaliczamy (Krzysztofek, 2018, s. 139-140):

- wykazanie zarówno informacji finansowych, jak i niefinansowych,
- ujęcie dokonań ekonomicznych, społecznych i środowiskowych przedsiębiorstwa;
- ukazanie kontekstu poszczególnych ujawnień oraz wzajemnych powiązań między nimi;
- efektywną alokację kapitału i rzadkich zasobów;

- skuteczną identyfikację szans i zagrożeń zarówno po stronie raportującego podmiotu, jak i jego odbiorców;
- jasną i zwięzłą prezentację zdolności przedsiębiorstwa do tworzenia wartości w różnym horyzoncie czasowym, zarówno krótkim, jak i długim;
- lepszy obraz modelu biznesowego;
- łatwiejszy dostęp do kapitału i niższy jego koszt;
- niższe ryzyko utraty reputacji;
- ograniczenie koncentracji na wynikach krótkoterminowych, a skupienie się na szerszych i długookresowych konsekwencjach podjętych decyzji;
- orientację strategiczną i przyszłościową;
- prezentacja zintegrowanej informacji pozwala lepiej ocenić zdolność do generowania przyszłych przepływów pieniężnych;
- przedstawienie szerszych i długookresowych konsekwencji podjętych przez podmiot raportujący decyzji;
- stabilność rynków
- większa przejrzystość może ograniczać zmienność cen;
- większe zaangażowanie ze strony inwestorów i pozostałych interesariuszy (w tym pracowników);
- wyższy poziom zaufania głównych interesariuszy, który może wynikać z lepszej przejrzystości, jak i postulowanego większego ich zaangażowania w proces raportowania;
- zintegrowanie i harmonizację wymagań dotyczących raportowania;
- zredukowanie ujawnień nieistotnych dla odbiorców informacji.

O zaletach raportowania zintegrowanego mogą świadczyć również wyniki przeprowadzonych badań. IIRC przeprowadziła program pilotażowy, w którym udział wzięło 85 spółek i 50 inwestorów z całego świata. Wnioski płynące z tego programu potwierdzają tezę, że sprawozdawczość zintegrowana przynosi korzyści zarówno podmiotowi raportującemu, jak i jego interesariuszom, w tym inwestorom (Remlein, 2015, s. 140).

W literaturze i praktyce są również dyskutowane problemy i dylematy związane z raportowaniem zintegrowanym. Wśród nich wyróżniamy (Remlein, 2015, s. 160):

- raportowanie zintegrowane wymaga uwzględnienia w strategii podmiotu,
- zaangażowanie wielu grup interesariuszy,
- zachowanie tych samych zasad pomiaru i raportowania informacji finansowych i niefinansowych,
- brak ujednoczonych mierników dokonań niefinansowych,
- dysproporcja pomiędzy informacjami finansowymi i niefinansowymi,
- pracochłonność i kosztowność procedury przygotowania sprawozdania zintegrowanego,
- brak porównywalności informacji niefinansowych,

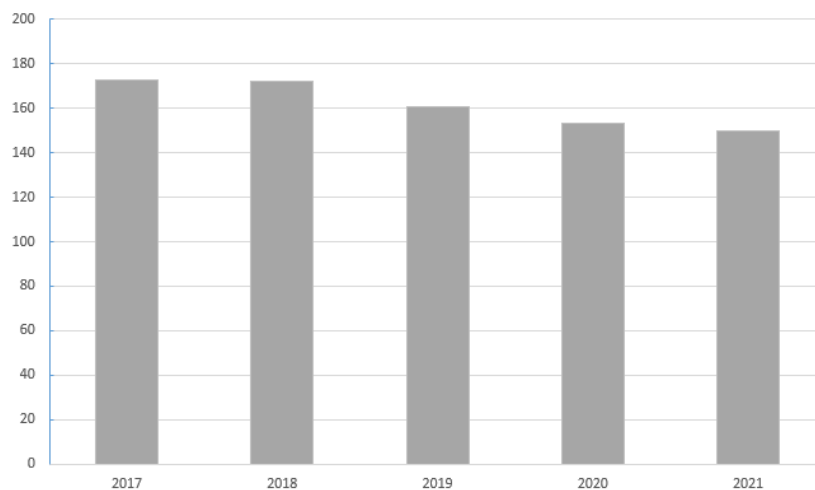
- przesycenie informacjami i chaos informacyjny,
- brak poczucia odpowiedzialności kadry menedżerskiej za całość dokonań.

Analiza zalet i wad oraz korzyści i barier związanych ze sporządzaniem zintegrowanego sprawozdania pozwala na stwierdzenie, że pomimo wyraźnych korzyści dla raportującego podmiotu, jak i całego środowiska biznesowego, proces raportowania zintegrowanego jest czasochłonny, kosztochłonny i uciążliwy dla raportującego (Remlein, 2015, s. 159).

4. SPRAWOZDAWCZOŚĆ ZINTEGROWANA W POLSCE

Polska jako jeden z krajów należących do Unii Europejskiej podlega obowiązkowi wywiązywania się z przepisów wynikających z dyrektyw europejskich dotyczących ujawniania informacji niefinansowych. Poza regulacjami europejskimi w polskim prawie bilansowym także znajdują się odpowiednie zapisy, zgodnie z którymi „sprawozdanie z działalności jednostki powinno również obejmować – o ile jest to istotne dla oceny sytuacji jednostki – wskaźniki finansowe i niefinansowe, łącznie z informacjami dotyczącymi zagadnień środowiska naturalnego i zatrudnienia, a także dodatkowe wyjaśnienia do kwot wykazanych w sprawozdaniu finansowym (Ustawa z dnia 29 września 1994 r., art. 49, ust. 3).

Mimo istnienia tylu obwarowań prawnych proces sporządzania oraz publikowania sprawozdań zintegrowanych nie jest egzekwowany od pomiotów sprawozdawczych. Skutkiem tego jest niezadowalający poziom przygotowywania oraz prezentacji sprawozdań zintegrowanych. Nie znaczy to jednak, że obowiązek raportowania zintegrowanego jest ignorowany przez wszystkie polskie podmioty. Dobrym przykładem mogą służyć większe jednostki, a w szczególności grupy kapitałowe. Na wykresie 1 przedstawiono liczbę spółek publikujących raporty niefinansowe w Polsce w okresie od 2017 do 2021 roku. W badanym okresie można zaobserwować nieznaczny spadek liczby przygotowywanych raportów niefinansowych – wyjaśnienia tej sytuacji można dopatrywać się w braku obligatoryjności, jak również terminowych wymagań. Przedsiębiorstwa przyjmują wtedy indywidualne strategie dotyczące publikowania takich danych.

Wyk. 1. Liczba spółek notowanych na GPW publikujących raporty niefinansowe w okresie 2017 – 2021r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie informacji z <https://standardy.org.pl/raporty-spolek/> [dostęp 16.08.2022 r.].

Aby wyróżnić spółki, które poświęcają swoje środki, czas oraz pracę na przygotowanie rzetelnych sprawozdań finansowych wzbogaconych o informacje niefinansowe polskie organizacje wyszły z inicjatywą stworzenia indeksu giełdowego, skupiającego spółki, które w najwyższym stopniu spełniają wybrane wymogi (RESPECT Index), ale też, co roku organizowany jest konkurs przedsiębiorstw z najlepszymi raportami zrównoważonego rozwoju.

Koncepcja projektu RESPECT Index była kontynuacją działań Giełdy Papierów Wartościowych w Warszawie, podjętych w roku 2009, których efektem było powstanie pierwszego w Europie Środkowo-Wschodniej indeksu spółek odpowiedzialnych. Projekt RESPECT Index miał na celu wyłonienie spółek zarządzanych w sposób odpowiedzialny i zrównoważony, ale ponadto mocno akcentował atrakcyjność inwestycyjną spółek, którą charakteryzuje m.in. jakość raportowania, poziom relacji inwestorskich czy ład informacyjny. Dzięki uwzględnieniu wśród kryteriów kwalifikacyjnych parametru płynności RESPECT Indeks, podobnie jak inne indeksy giełdowe, stanowił realną referencję dla profesjonalnych inwestorów. Projekt był realizowany przez Giełdę Papierów Wartościowych w Warszawie we współpracy z partnerami zewnętrznymi.

Analizą objęte były spółki notowane na Głównym Rynku Giełdy Papierów Wartościowych w Warszawie. Pierwsze dwa etapy badania prowadzone były niezależnie i bez udziału samych spółek, wyłącznie na podstawie informacji ogólnodostępnych. Dopiero trzeci etap badania przewidywał bezpośrednie wizyty w siedzibach spółek i wymaga ich zgody na udział w projekcie. RESPECT Index był indeksem dochodowym, tzn. przy jego obliczaniu uwzględniane były dochody

z tytułu dywidend i praw poboru. Indeks uwzględniał w swoim portfelu spółki, które zostały pozytywnie zweryfikowane przez Partnera Projektu w ramach III etapu badania. Liczba uczestników indeksu była zmienna. Pakiety spółek w indeksie (wagi) stanowiły liczbę akcji w wolnym obrocie pomniejszoną o liczbę akcji wprowadzonych do obrotu giełdowego (http://respectindex.pl/opis_projektu [dostęp 16.08.2022 r.]).

W 2009 r. w otwierającym składzie polskiego RESPECT Index znalazło się aż 16 spółek: Apator SA, Bank BPH SA, Bank Handlowy, Barlinek SA i Barlinek Inwestycje, Elektrobudowa, Ciech SA, Grupa LOTOS SA, Grupa Żywiec SA, ING Bank Śląski, KGHM Polska Miedź SA, Mondi Świecie SA, PKN Orlen SA, PGNiG SA, TPSA, Zakłady Azotowe w Tarnowie-Mościcach SA i Zakłady Magnezytowe „Ropczyce”. Kolejne rewizje składu indeksu odbywały się przez kolejne 10 lat w interwałach rocznych.

RESPECT Index przez 10 lat swojego funkcjonowania spełnił założone cele edukacyjne. W 2019 r. GPW rozpoczęła publikacji indeksu WIG-ESG, zastępując dotychczasowy RESPECT Index. WIG-ESG jest publikowany od 3 września 2019 roku i jest to indeks dochodowy - przy jego obliczaniu bierze się pod uwagę zarówno ceny zawartych w nim transakcji, jak i dochody z tytułu dywidend. Jak czytamy w karcie indeksu na stronie GPW benchmark, wartość bazowa indeksu ustalona została 28 grudnia 2018 r. i wynosiła 10 000,00 pkt. (<https://businessinsider.com.pl/gospodarka/przepisy/czym-jest-respect-index-wig-esg/d63r88k> [dostęp 16.08.2022 r.]).

WIG-ESG obejmuje spółki znajdujące się w indeksach WIG20 i mWIG40, a więc największe firmy notowane na GPW. Wagi spółek w indeksie, tak jak w przypadku innych indeksów, zależą od liczby akcji w wolnym obrocie, skorygowanej o wyniki rankingu ESG przygotowanego przez Sustainalytics i ocenę stosowania zasad ładu korporacyjnego.

Sustainalytics, międzynarodowa firma specjalizująca się w dostarczaniu usług z obszaru ESG, określa skoring spółek na podstawie ogólnie dostępnych informacji publikowanych przez spółki. Analizowane są takie dane jak: raporty roczne spółek, raporty zawierające dane niefinansowe, informacje podawane na stronach internetowych. Metodologia Sustainalytics ocenia ryzyko ESG tj. mierzy ekspozycję danej branży na specyficzne ryzyka związane z kryteriami ESG i ocenia, jak dana firma tymi ryzykami zarządza. Z usług Sustainalytics korzystają globalne firmy obliczające indeksy oraz instytucje zajmujące się inwestowaniem na rynkach kapitałowych na świecie.

WIG-ESG jest instrumentem bazowym dla funduszu pasywnego zarządzanego przez NN Investment Partners TFI (<https://www.gpw.pl/> [dostęp 16.08.2022 r.]).

W celu popularyzacji wśród polskich przedsiębiorstw raportowania ESG, które jest jednym z kluczowych elementów komunikacji firm i organizacji stawiających na CSR i zrównoważony rozwój, Forum Odpowiedzialnego Biznesu oraz Deloitte organizują konkurs Raporty Zrównoważonego Rozwoju (dawniej pod nazwą Konkurs Raporty Społeczne). W tym konkursie przyznawane są nagrody

za najlepiej sporządzone raporty prezentujące wpływ przedsiębiorstw na środowisko i społeczeństwo. Pierwsza edycja konkursu miała miejsce w 2007 roku i kontynuowany jest obecnie - 13 lipca 2022 r. rozpoczął się nabór sprawozdań ESG do 16 edycji konkursu.

Głównym celem Konkursu jest zwrócenie uwagi na znaczenie raportowania pozafinansowego i wskazanie dobrych praktyk w tym zakresie. Dzięki tej inicjatywie wyróżniane są przedsiębiorstwa, które nie tylko prowadzą działalność uwzględniając interes społeczeństwa i środowiska, ale także potrafią w sposób jasny, przejrzysty i wiarygodny zaprezentować swoje dokonania w publikowanych raportach. Konkurs przyczynia się do zwiększenia transparentności działań organizacji i podejmowania dialogu z interesariuszami (<http://raportyxr.pl/> [dostęp 16.08.2022 r.]).

PODSUMOWANIE

Wszystkie jednostki gospodarcze, prowadząc swoją działalność oraz wykorzystując różnorakie zasoby często uzależnione od branży, w której działają, funkcjonują w określonym otoczeniu i stanowią element większej całości. Otoczenie to może generować szereg czynników zewnętrznych, które wpłyną na przedsiębiorstwo, ale sama jednostka także może wpływać na przestrzeń poza nią. Dlatego ważne jest, aby być świadomym wpływów otoczenia, skutków z tego wynikających, jak i sprzężeń zwrotnych.

Nowy obowiązek sprawozdawczy, który opiera się na rozszerzaniu sprawozdań finansowych o informacje pozafinansowe, stał się faktem i zgodnie z zapisami unijnych jak i polskich regulacji prawnych określone podmioty stały się zobligowane do ujawniania informacji wpływu przedsiębiorstw na środowisko i społeczeństwo. Biorąc pod uwagę fakt, że raportowanie zintegrowane stanowią wciąż nowe zjawisko, które dopiero krystalizuje się w praktyce, oraz zapowiadane są dalsze prace nad projektami CSRD, możemy stwierdzić, że informacje niefinansowe dopiero staną się bazą dla dalszych badań naukowych, a sprawozdawczość spółek będzie rozwijać się dalej. Niewątpliwie istnieje potrzeba sformalizowania i ustandaryzowania poszczególnych ujawnień w sprawozdaniach zintegrowanych, aby umożliwić unikać chaosu informacyjnego, zbyt wielu powielonych danych czy też braku możliwości porównywania danych z raportami innych jednostek gospodarczych. Być może uregulowanie tych kwestii spowoduje, że raporty niefinansowe przestaną być kojarzone z działaniami marketingowymi spółek, a staną się pełnoprawną częścią sprawozdawczości spółek obok sprawozdań finansowych.

BIBLIOGRAFIA

1. Anam L., Kacprzak J., (2017), *Raportowanie niefinansowe. Poradnik dla początkujących, Wydanie II poprawione*, Warszawa.
2. Bek-Gaik B. (2015), *Sprawozdawczość zintegrowana – wybrane problemy*, Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego nr 873, „Finanse, Rynki Finansowe, Ubezpieczenia” nr 77, Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego, Szczecin.

3. Chłapek, K., Krajewska, S., & Jonas, K. (2019). *Sprawozdawczość zintegrowana odpowiedzią na potrzebę standaryzacji raportowania niefinansowego*. Studia I Prace Kolegium Zarządzania I Finansów, (164).
4. Eljasiak E., 2011, *W kierunku zintegrowanej sprawozdawczości*, Zeszyty Teoretyczne Rachunkowości, tom 62 (118), Warszawa.
5. Fundacja standardów raportowania <https://standardy.org.pl/raporty-spollek/> (dostęp 16.08.2022).
6. GPW <https://www.gpw.pl/> (dostęp 16.08.2022).
7. International Integrated Reporting Council (IIRC), (2014), Framework, International Integrated Reporting Committee, <https://www.integratedreporting.org/wp-content/uploads/2013/12/13-12-08-THE-INTERNATIONAL-IR-FRAMEWORK-2-1.pdf> (dostęp 16.08.2022).
8. Konkurs Raporty Zrównoważonego Rozwoju <http://raportyzzr.pl/> (dostęp 16.08.2022).
9. Krzysztofek A., (2018), *Zintegrowane raportowanie na przykładzie spółek Respect Index*, Zarządzanie i Finanse Journal of Management and Finance Vol. 16, No. 2.
10. Michalczyk G., Mikulska T. (2014), Sprawozdanie zintegrowane jako produkt finalny rachunkowości społecznej, Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego nr 827, „Finanse, Rynki Finansowe, Ubezpieczenia” nr 69, Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego, Szczecin.
11. *Raport Odpowiedzialny biznes w Polsce 2013. Dobre praktyki*, Forum Odpowiedzialności Biznesu, Warszawa (dostęp 16.08.2022).
12. *Raportowanie danych pozafinansowych Przewodnik dla przedsiębiorstw*, Ministerstwo Gospodarki, Warszawa (dostęp 16.08.2022).
13. *Raportowanie niefinansowe*, (2022), Warszawa, Ministerstwo Funduszy i Polityki Regionalnej, <http://www.mf.gov.pl>, (dostęp: 16.08.2022).
14. Remlein M. (2015), *Doświadczenia polskich grup kapitałowych w zakresie zintegrowanej sprawozdawczości*, „Studia Oeconomica Posnaniensia”, Vol. 3, No. 1.
15. *RESPECT INDEX (WIG-ESG) - co to jest?*, <https://businessinsider.com.pl/gospodarka/przepisy/czym-jest-respect-index-wig-esg/d63r88k> (dostęp 16.08.2022).
16. RESPECT Index http://respectindex.pl/opis_projektu (dostęp 16.08.2022).
17. Rozporządzenie Ministra Finansów z dnia 25 maja 2016 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie informacji bieżących i okresowych przekazywanych przez emitentów papierów wartościowych oraz warunków uznawania za równoważne informacji wymaganych przepisami prawa państwa niebędącego państwem członkowskim (Dz.U. 2016 poz. 860).
18. Samelak J. (2013), *Zintegrowane sprawozdanie przedsiębiorstwa społecznie odpowiedzialnego*, Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego, Poznań.

19. Stanek-Kowalczyk A. (2013), *Raportowanie zintegrowane – nowy trend, stare wyzwania*, [w:] N. Ćwik (red.), *Wspólna odpowiedzialność. Rola raportowania społecznego*, FOB.
20. Ustawa z dnia 15 grudnia 2016 r. o zmianie ustawy o rachunkowości (Dz.U. 2017 poz. 61).
21. Ustawa z dnia 29 września 1994 r. o rachunkowości, (tj. Dz.U. z 2022 r. poz. 1488).

SIGNIFICANCE OF INTEGRATED REPORTS IN THE CONTEXT OF POLISH ENTERPRISES

Abstract

The article discusses an integrated report, which in a holistic way shows the results of a company's activity in the following areas: economic, environmental and social.

The aim of the article is to present the basic characteristics of integrated reporting (IR) to introduce its issues in the context of reporting of Polish enterprises, and to indicate the potential benefits and problems related to its implementation in the practice of the organization.

In particular parts of the article, the term "integrated report" is defined, stages of development of integrated reporting are indicated, benefits and problems of integrated reporting are identified and information on integrated reporting of Polish capital groups is presented.

Keywords: integrated reporting, integrated report, business reporting, corporate social responsibility, non-financial reporting.